

ВИТРАТИ ТА ПРИБУТКИ ГАЛУЗІ БДЖІЛЬНИЦТВА

О.А.Христенко, старший викладач
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано витрати на виробництво меду в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області, визначено прибуток та фактори, що на нього впливають.

Ключові слова: собівартість виробництва, ефективність виробництва, прибуток, галузь бджільництва.

Вступ. Виробництво будь-якого виду продукції вимагає матеріальних, фінансових, трудових, інтелектуальних та інших витрат, які в сукупності формують суспільні витрати виробництва. Саме від величини зазначених витрат залежать економічні результати діяльності суб'єктів ринку.

Питання формування витрат виробництва досліджуються вченими: П.Т.Саблуком, О.М.Шпичаком, Л.М.Худолій, С.А.Чеховим, В.В.Юрчишиним. Це питання залишається актуальним і сьогодні.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз собівартості виробництва меду, одержаного прибутку, визначення факторів впливу на їх величину.

Виклад основного матеріалу. Бджільництво має свої особливості, що впливають на формування витрат, а саме :

- незалежність зміни витрат від змін обсягів і структури виробництва у часі, оскільки немає регулярного виходу продукції, а це призводить до розриву в часі між витратами праці та одержанням продукції;
- господарства втрачають частину продукції власного виробництва на поновлення виробничого процесу (використовують мед для годівлі бджолосімей);
- виробництво декількох видів продукції: мед, віск, нові бджолині сім'ї, бджолині матки, прополіс, бджолина отру-

та тощо, які потребують контролю за витратами на їх виробництво;

- при запиленні сільськогосподарських культур отримання товарної продукції бджільництва не планують, а всі затрати на утримання бджіл відносять на запилювані культури.

Основними факторами, що впливають на зміну виробничої собівартості одного центнера продукції, є продуктивність бджіл (вихід меду на одну бджолосім'ю) та затрати коштів на одну бджолосім'ю.

Таблиця 1

**Показники для аналізу факторів собівартості
1 ц меду в сільськогосподарських
підприємствах Миколаївської області**

Показники	2007 р.	2008 р.	2008 р. в% до 2007 р.
Вихід меду на 1 бджолосім'ю, кг	11,8	18,9	160,2
Собівартість 1 ц меду, грн	1213,0	1134,24	93,5
Затрати коштів на 1 бджолосім'ю, грн	143,13	214,37	149,8

Для аналізу чинників собівартості використовуємо індексний метод аналізу і, зокрема, індивідуальний індекс собівартості розраховуємо за формулою

$$i_z = \frac{Z_1}{Z_0}.$$

У абсолютному виразі $\Delta Z = Z_1 - Z_0$.

Після підстановки даних (табл.1) отримаємо $i_z = 0,935$; $\Delta Z = -78,76$ грн. Зміна собівартості за рахунок виходу меду на одну бджолосім'ю розраховується за формулою

$$i_y = \frac{Z_0 y_0}{y_1} \cdot \frac{Z_0 y_0}{y_0}; \Delta y = Z_{y.m} - Z_0.$$

Отже $i_y = 0,624$, що в абсолютному виразі становить $\Delta_y = -455,70$ грн.

Для розрахунку коштів на одну бджолосім'ю використовуємо таку методику:

$$i_3 = \frac{Z_1 y_1}{y_1} : \frac{Z_0 y_0}{y_1} ; \Delta z = Z_1 - Z_{ум} .$$

Результати розрахунків: $i_3 = 1,498$. $\Delta z = 376,94$ грн.

Згідно з нашими розрахунками, собівартість 1 ц меду в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області зменшилася на 6,5%, що в абсолютному виразі склало 78,76 грн.

При цьому за рахунок збільшення виробничих витрат на одну бджолосім'ю на 49,8% собівартість 1 ц меду збільшилась на 376,94 грн, за рахунок збільшення продуктивності (виходу меду на одну бджолосім'ю) на 60,2%, собівартість 1ц меду скоротилася на 37,6%, що в абсолютному виразі склало 455,70 грн.

Узагальнюючим показником, який характеризує рентабельність, є прибуток, який лежить в основі визначення рівня рентабельності. А тому дуже важливо знати, за рахунок яких факторів і як змінюється абсолютна кількість прибутку. Основними факторами, що впливають на зміну прибутку окремого виду продукції є кількість реалізованої продукції, виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції, ціна реалізації.

Вплив указаних факторів на приріст розміру прибутку обчислюють відповідно до формул, а саме:

зміна прибутку

$$\Delta g_{zp} = \Pi_1 - \Pi_0 ;$$

за рахунок кількості реалізованої продукції

$$\Delta g = (g_1 - g_0)(p_0 - z_0) ;$$

за рахунок зміни собівартості

$$\Delta z = (z_0 - z_1) g_1 ;$$

за рахунок ціни реалізації

$$\Delta z = (p_1 - p_0) g_1$$

$$\Delta g z p = \Delta g + \Delta z + \Delta p ;$$

де Π_0, Π_1 – розмір прибутку в базисному і звітному періодах; g_0, g_1 – кількість реалізованої продукції в базисному і звітному періодах; Z_0, Z_1 – виробнича собівартість 1 ц реалізованої продукції в базисному і звітному періодах, p_0, p_1 – ціна реалізації 1 ц продукції в базисному і звітному періодах.

Розглянемо зміну прибутку від реалізації меду в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області (табл.2)

Відповідно до розрахунків, в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області кількість одержаного збитку в 2008 р., порівняно з 2007 р., зменшилася на 10,3 тис. грн. Зокрема, збиток в господарствах збільшився на 28,7 тис. грн за рахунок збільшення обсягу реалізованої продукції.

Таблиця 2

**Показники для аналізу факторів прибутку
в сільськогосподарських підприємствах
Миколаївської області**

Показники	2007 р.	2008 р.
Вироблено меду, ц	330,0	442,1
Реалізовано меду, ц	128,3	182,9
Собівартість реалізованого меду, тис. грн	157,4	234,7
Доход (виручка) від реалізації меду, тис. грн	84,4	172,0
Прибуток(збиток), тис. грн	-73,0	-62,7
Собівартість 1 ц реалізованого меду, грн	1227,29	1293,14
Ціна реалізації 1 ц меду, грн	658,09	940,35
Зміна прибутку-всього, тис. грн	X	10,3
в т.ч. за рахунок: кількості продукції	X	-28,7
собівартості	X	-13,0
ціни реалізації	X	52,4

В даному випадку невигідно збільшувати кількість реалізованої продукції. Збиток збільшився і за рахунок зростання собівартості продукції на 13 тис. грн і лише за рахунок збільшення ціни реалізації меду прибуток зріс на 52,4 тис. грн.

Таким чином, основним чинником, який вплинув на зменшення збитковості, виявилася ціна реалізації (рис.)

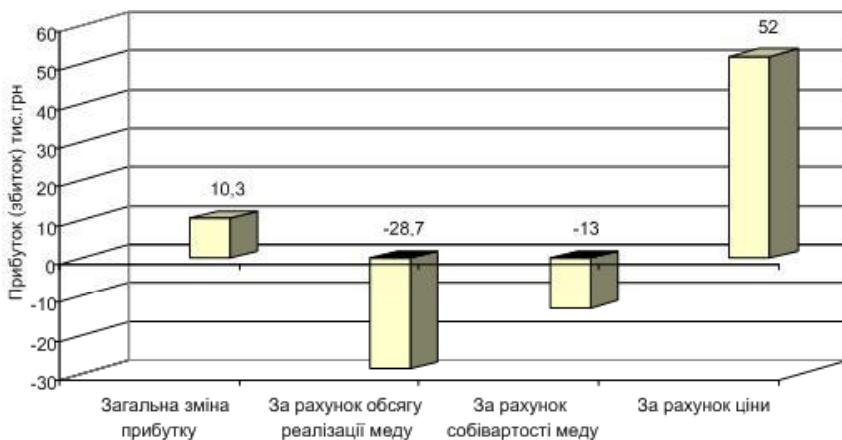

Рис. Зміна обсягу прибутку від реалізації меду в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області

Висновки. Оскільки підприємства суттєво вплинути на ціну реалізації не можуть, то основними чинниками, що зумовляють зміну прибутку є внутрішні фактори, якими є собівартість продукції та продуктивність бджолиних сімей. Тому стратегія сільськогосподарських товаровиробників має концентруватися на активному пошуку і мобілізації резервів підвищення продуктивності, а також зниження собівартості одиниці продукції і зниження рівня витрат протягом всього технологічного процесу виробництва продукції, але за умови дотримання технологічного циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чехов С. А. Продукція бджільництва / С. А. Чехов // Ціни, витрати, прибутки агровиробництва та інфраструктура продовольчих ринків України / [за ред. О. М.Шпичака]. – К : ІАЕ, 2000. – С. 210 – 218.
2. Шпичак О. М. Реальна оцінка економічного стану АПК України як необхідна умова виходу його з кризи / О.М. Шпичак // Економіка АПК. – 2007. – №5. – С. 24 – 27.